

Ett bättre försvar för framtiden

av kommendörkapten mst Magnus Haglund

Vissst vore det synd om en begynnande idédebatt om vårt framtida försvar skulle själv dö eftersom de inlägg som trots allt görs inte skulle bemötas. Jag hoppas därför att ledamoten Lönnbom ursäktar, för det tänker jag göra.

Det försvar som han och hans medförfattare till broschyren "Försvara Sverige bättre" argumenterar för har, enligt min mening, inte så mycket med framtiden att göra. Deras vision är snarare en otidsenlig försvarsordning, där ett antal viktiga faktorer inte beaktas. Den viktigaste framför de själva i broschyren – den ökade globaliseringen – men de drar, enligt min uppfattning alldeles felaktiga slutsatser av utvecklingen. De vill dra sig tillbaka och tillämpa en defensiv strategi, vilket möjligen är ett önsketänkande om man ogillar dagens tendenser, men faktiskt en omöjlighet. Världen ser ju inte ut på det sättet och vi kan helt enkelt inte isolera oss från omvärlden. Den slutsats de drar, är de nog också ganska ensamma om: att globaliseringen med någon slags automatik skulle innebära, att just konventionella militära angrepp skulle bli särskilt troliga

och att vårt försvar därför i första hand bör inriktas mot att möta ett sådant hot. Snarare skulle vi kanske börja fundera lite bättre kring vilka konsekvenser som globaliseringen medför och de effekter detta kan ge på vårt lands säkerhet. Vi har exempelvis den ökande migrationen, som redan fått konsekvenser för oss i Sverige. Håller vi kanske redan på att importera andras konflikter hit? De ganska uppmärksammade mord som har skett på öppen gata i Sverige, har vi ju avfärdat som "gångstrider" eller "ligistbeteenden", men när blir sådant våld att betrakta som "väpnat angrepp"? Då är det ju en fråga för "rikets försvarsmakt" att hantera, om vi skall följa regeringsformen! Andra internationella företeelser, som t ex människosmuggling och narkotikahandel har ju också allvarliga konsekvenser för Sverige och för vår säkerhet. De uppgifter, som finns särskilt utpekade i EU:s så kallade Europeiska Säkerhetsstrategi från 2003, omfattar att motverka terrorism, förhindra spridande av massförstörelsevapen, skapa säkerhet i Europas närområde samt att stödja FN i arbetet med internationell krishantering. Borde vi inte åtminstone

försöka verka inom dessa områden? Vi har ju undertecknat avtalet!

Den andra aspekten, som de bortser från, är det faktum att det finns kärnvapen. Alla ansträngningar i en värld med kärnvapen måste inriktas på att uppkommande konflikter aldrig eskalerar så att kärnvapen börjar användas. Det är väl den mera allmänna lärdomen från det kalla kriget. För att kunna uppnå detta behövs en framåtsyftande strategi även i små och kärnvapenlösa stater, vilket snarare ställer krav på tidiga insatser, eller skall man kanske kalla det konflikthantering, och där syftet är att deescalera eventuella konflikter; åtminstone i det närområde, som man på ett eller annat sätt kan eller önskar påverka.

Inte heller är deras resonemang om ”stormakten”, som skall komma och angripa oss på ett lite gammelmödig vis och enbart med konventionella medel, särskilt aktuellt och jag upprepar gärna min fråga. Vilken stat är det som de kallar så?

Deras invändningar mot att vi främst skall använda våra militära tillgångar för insatser i fredbevarande operationer i fjärran länder kan jag till del sympatisera med och våra invändningar stämmer ju ganska väl in i EU:s säkerhetsstrategi. Inte heller jag tror att deltagandet i någon fredbevarande operation i ”Långtbortistan” på något påvisbart sätt skulle höja säkerheten i vårt närområde. I värsta fall kan det till och med bli precis tvärtom. Om vi genom att delta på en sida i vad som egentligen mest är en stam- eller klankonflikt, får vi andra parter i konflikten som våra fiender, kan

vi kanske råka ut för väpnade incidenter och strider alldeles i onödan och kanske på konfliktnivåer, som vårt fredssamhälle inte förmår att möta. Jag tycker nog närmast, att varje världsdel själv, och enligt FN-princip, skall ta hand om sina konflikter. Om vi sedan anser oss så framträdande på området att våra kunskaper och vår förmåga efterfrågas, kanske vi snarare skall bistå behövande stater med utbildning av deras förband för fredsbevarande operationer. De förband som idag Afrikanska Unionen satt in i fredsbevarande operationer på olika håll på kontinenten, har exempelvis inte en aning om vilka krav som ställs på sådana enheter. Vi kanske skulle bjuda in några till oss i Sverige och utbilda dem här i stället för att skicka svenska förband till Afrika? I sammanhanget finns det kanske anledning att passa på och invända mot synsättet att det skulle vara antalet individer insatta i internationella operationer som skall vara vägvisande för de framtida insatserna. Det skulle nog bli lika felaktigt som att mäta ulandshjälpen i procent av BNP. Inte skall vi skicka iväg förband i tveksamma fall bara för att möta ett antalsmål. Det måste vara våra nationella mål och intressen, som skall styra våra säkerhetspolitiska engagemang utomlands och inte ett mer eller mindre blint uppfyllande av ett ganska diskutabelt nyckeltal.

Jag har faktiskt lite svårt att förstå fines- sen med att överlåta all militär verksamhet utomlands på UD. Var går i så fall gränsen? Skall i så fall svenska örlogsfartyg på internationellt vatten hala ner den tretungade flaggan och hissa en tvärskuren för att bli

civila när de passerar ut över territorialvattengränsen? Det är ju en alldeles absurd tanke och faktiskt precis tvärtemot den gällande folkkrätten! Alla stater örlogsfartyg har faktiskt dessutom redan idag skyldigheten att ingripa mot slavtrafik och mot piratverksamhet, fast det verkar det svenska etablissemanget förträngt och totalt glömt bort! Var finns de insatsregler, som redan nu borde gälla och som vi glömde bort under det kalla kriget? Här saknas det ett tydligt ”insatstänkande”.

I konsekvens med ett tydligare ansvar för det egna närområdet, borde vi kanske dessutom redan nu börja fundera på vad som skulle kunna hända om och när den nuvarande regimen faller i Vitryssland. Eller skall vi då bara stå handfallna och betrakta en händelseutveckling som i förlängningen kanske till och med skulle kunna bli besvärlig att hantera även för oss? Det är troligen bättre om vi håller tanken levande och kanske även skaffar oss handlingsfriheter, att, i ett sådant läge och helst med andra EU-stater, kunna bidra till att stabiliteten bevaras. Vi kan ju vara övertygade om att en utveckling kommer – förr eller senare!

För att kunna möta framtidens påfrestningar av olika slag, bör vi i stället tillämpa en framåtriktad strategi, som har till syfte, att kväva orosungar så tidigt som möjligt och med hjälp av så många medel som möjligt – inklusive våldsanvändning, om så skulle erfordras. På basnivån behöver samhället dessutom tillgängliga personalstyrkor för att kunna möta samhällspåfrestningar av gammalt eller nytt slag; det som

i lagstiftningen kallas för ”extraordinära händelser”. Vi vet ju redan att det behövs mycket folk för att klara av stormskador och oljesanering, men vad vet vi om vilka resurser som kommer att behövas vid ett framtida cyberangrepp eller vid de omfattande landskapsskador, som ibland hävdas skall inträffa med anledning av klimatförändringar? Det är faktiskt ingenting för en i huvudsak mobiliserande ”stombataljon”. Det behövs inte en ”avsevärt större arméns krigsorganisation” för detta, utan snarare ett nytt och insatsberett hemvärn och om detta var vi ju i huvudsak överens tidigare.

Inte heller skulle en ”stombataljon” kunna vara den förbandsdel som finns tillgänglig i de tre eller kanske fyra brigader, som den framtida mera traditionellt slagkraftiga delen armén kunde bestå av och som behövs av beredskapsskäl för insats hemma eller utomlands. Övriga förbandsdelar i sådana brigader kunde kanske vara en kontrakterad mobiliserbar reserv, även om andra lösningar säkert kan förekomma. Varför inte i juli 2008 snabbt sätta upp de kvarvarande delarna av Nordic Battle Group som en stomme till en ”insatsbrigad” i stället för de gamla sk krigsförbanden, som ju inte är några insatsförband alls, utan mest bara mobiliserbara reserver, om vi använder oss av internationell terminologi.

På liknande sätt kunde marinen bestå av tre eller fyra flottiljer, som kunde sättas in dels i övervakningen av vårt närområde – inte bara territorialhavet – och gärna i samverkan med våra grannar, så att vi skul-

le kunna stoppa säkerhetshotande verksamheter till sjöss redan innan de nått våra kuster. Det finns ju redan en internationell operation av detta slag i Medelhavet, *Operation Active Endeavour*, där det egentligen är människosmugglingen som man vill stoppa på detta sätt och där faktiskt även Ryssland och Ukraina deltar med fartyg i operationen. Den svenska invändningen, att operationen sker under NATO:s artikel V, förefaller lite fjärran och texten bör nog studeras bättre av intresserade.

En flottilj kunde därutöver ha beredskap för internationell insats antingen med amfibieförband eller med humanitär hjälp, beroende på det aktuella läget, men för detta behövs det nog ett lite större fartyg exempelvis av den typ som bl a Danmark eller Nederländerna redan anskaffat!

Flygvapnet bör kanske sätta upp fyra flottiljer i landet för landets luftförsvaret och för att kunna avvisa incidenter i luften. Den typ av stridsflyg, som vi kanske främst av industriskäl satsat på, har kanske inte så stor användning vid sådana internationella operationer som vi har erfarenhet av. Det skulle dock behövas helikoptrar såväl för direktunderstöd av marktrupp, men framför allt för snabba transporter av olika slag och ofta över områden där landsvägsförbindelserna inte är att lita på. Skulle det därutöver behövas mera kompetenta luftstridskrafter i ett missionsområde, skall detta finnas tillgängligt genom hangarfartygsbaserat flyg redan nästa år.

Ansvar för de här skissade förbandstyperna för insats – i Sverige eller utomlands – vill broschyrförfattarna föra över

till UD, vilket troligen beror på att de inte skiljer mellan ulandshjälp å ena sidan och katastrofbistånd och humanitär hjälp å den andra. Även här bör vi först och främst satsa på tidiga insatser. Vi bör, som jag ser det, satsa på att sätta upp en Nordisk fredskår för insats i dagens uländer. Sådana insatser kan ske redan nu och på dagens konfliktnivå samt gärna i områden, där stam- eller klanmotsättningar ännu inte nått inbördeskrigets nivå. På det sättet kan vi alltså bidra till lugn och säkerhet även i andra områden än vårt eget närområde. Att humanitär hjälp i ett konfliktområde är svår att leverera, är annars välkänt. Dessutom blir åtgärderna ofta en del av krigföringen, om endera parten kan lägga beslag på förnödenheterna för sin egen del – tyvärr ett ”normalt” förfarande där; för oss snarare en annan form av korruption. Men desto större anledning att satsa på ”förebyggande” verksamheter, så kanske vi kan minska antalet Darfur- eller Tchad-situationer.

Avslutningsvis torde vi behöva en helt annan form av operativt insatstänkande i landet. Vi skall inte ha freds- och krigsorganisationer – bara förband. Vi måste kunna göra militärstrategiska bedömningar av en situation, innan regeringen beslutar om eventuella insatser och vi behöver en insatsledning, som finns nära den politiska ledningen och som förstår vad insatsen avser att uppnå. Den professionella verkligheten och bedömningen måste vara viktigare för all militär personal, än kostnadsuppföljning och ekonomiplanering.

Och vi behöver, kanske främst på grund

av globaliseringen, riktiga och starka försvarsgrenshefer, som har uppdraget att samverka med internationella kollegor på professionell basis som förberedelse inför eventuella internationella operationer, men

också för att kunna utveckla personal och materiel inom försvarsgrenen tillsammans med likställda företrädare för andra och likasinnade stater.